

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 194 (XXXVIII) — Nr. 433

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Vineri, 22 mai 2026

SUMAR

<u>Nr.</u>	<u>Pagina</u>
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 688 din 4 decembrie 2025 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 159 alin. (3) din Codul penal	2-4
ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE	
1.076. — Ordin al ministrului afacerilor externe privind intrarea în vigoare a unui tratat internațional.....	4
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	
Decizia nr. 37 din 23 februarie 2026 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept)	5-16

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 688

din 4 decembrie 2025

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 159 alin. (3) din Codul penal

Elena-Simina Tănăsescu	— președinte
Asztalos Csaba-Ferenc	— judecător
Mihai Busuioc	— judecător
Mihaela Ciochină	— judecător
Dacian-Cosmin Dragoș	— judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	— judecător
Laura-Iuliana Scântei	— judecător
Gheorghe Stan	— judecător
Cristina Teodora Pop	— magistrat-asistent-șef

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Nicoleta-Ecaterina Eucarie.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 159 alin. (3) din Codul penal, excepție ridicată de Blaj George Iosif în Dosarul nr. 1.518/338/2020 al Curții de Apel Brașov — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 82 D/2021.

2. La apelul nominal lipsesc părțile. Procedura de înștiințare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca devenită inadmisibilă, a excepției de neconstituționalitate, ca urmare a pronunțării de către Curtea Constituțională a Deciziei nr. 222 din 20 aprilie 2023, prin care s-a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 159 alin. (3) teza finală din Codul penal, care privește sintagma „și dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței”, este constituțională numai în măsura în care nu se aplică în ipoteza schimbării încadrării juridice a faptei, ulterior citirii actului de sesizare a instanței, într-o infracțiune pentru care legea a prevăzut în mod expres că este posibilă împăcarea.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

4. Prin Decizia penală nr. 591/AP din 21 octombrie 2020, pronunțată în Dosarul nr. 1.518/338/2020, **Curtea de Apel Brașov — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 159 alin. (3) din Codul penal**, excepție ridicată de Blaj George Iosif într-o cauză având ca obiect stabilirea vinovăției autorului excepției sub aspectul comiterii infracțiunii de furt calificat, cauză în care, după citirea actului de sesizare, s-a solicitat împăcarea părților.

5. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține că dispozițiile art. 159 alin. (3) din Codul penal încalcă dreptul la apărare al părților procesului penal, întrucât limitează în timp, la momentul procesual al citirii actului de sesizare, posibilitatea exercitării de către acestea a dreptului de a se împăca. Se menționează că dispozițiile Codului de procedură penală din 1968 prevedeau posibilitatea împăcării părților până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive. Se arată că, în cauza în care a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate, una dintre persoanele vătămate, care nu a putut fi prezentă la termenele anterioare, și-a manifestat dorința de a se împăca cu inculpatul.

6. **Curtea de Apel Brașov — Secția penală** opinează că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Se susține că stabilirea unor reguli imperative privind desfășurarea procesului penal este de competența exclusivă a legiuitorului, care, prin limitarea momentului până la care poate interveni împăcarea părților, nu a încălcat dreptul la apărare al acestora.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actul de sesizare a fost comunicat președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

8. **Guvernul** susține că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Sunt invocate, în acest sens, deciziile Curții Constituționale nr. 508 din 7 octombrie 2014, nr. 311 din 9 mai 2017, paragraful 24, și nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011.

9. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

10. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

11. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 159 alin. (3) din Codul penal, care au următorul cuprins: *„Împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.”*

12. Se susține că textul criticat contravine prevederilor constituționale ale art. 24 referitoare la dreptul la apărare, astfel cum acestea sunt interpretate, în temeiul art. 20 alin. (1) cu privire la tratatele internaționale privind drepturile omului, și prin prisma prevederilor art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil.

13. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că dispozițiile art. 159 alin. (3) din Codul penal au mai constituit obiectul controlului de constituționalitate, prin raportare la critici similare, fiind pronunțate, în acest sens, Decizia nr. 311 din 9 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 634 din 3 august 2017, și Decizia nr. 407 din 4 iulie 2023, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1133 din 14 decembrie 2023, prin care a respins, ca neîntemeiate, excepțiile de neconstituționalitate invocate.

14. Prin Decizia nr. 311 din 9 mai 2017, paragrafele 21-24, Curtea a reținut că împăcarea constituie înțelegerea intervenită între persoana vătămată/partei civile și suspect/inculpat de a pune capăt conflictului născut din săvârșirea infracțiunii și de a renunța la punerea în mișcare a acțiunii penale sau la continuarea procesului penal. Instituția împăcării este

reglementată prin dispozițiile art. 159 din Codul penal, articol ce încheie sediul materiei rezervat ansamblului cauzelor care înlătură răspunderea penală. Act bilateral caracterizat prin acordul de voință dintre persoanele între care intervine, împăcarea este o cauză care înlătură răspunderea penală în privința anumitor infracțiuni și care stinge și acțiunea civilă, efecte care se produc dacă împăcarea are loc până la citirea actului de sesizare a instanței [art. 159 alin. (1), (2) și (3) din Codul penal]. Pentru anumite categorii de persoane fizice sunt înscrise anumite cerințe în alin. (4) al art. 159 din Codul penal, iar pentru persoanele juridice cerințele sunt prevăzute de alin. (5) și (6) ale aceluiași articol.

15. Prin aceeași decizie, anterior citată, Curtea a reținut, cu privire la conținutul instituției împăcării din noul Cod penal, că aceasta a fost substanțial reconsiderat față de cel din Codul penal din 1969 (art. 132), prin instituirea unor noi condiții și introducerea de dispoziții exprese privind funcționarea instituției în cazul persoanei juridice, remarcându-se, în primul rând, restrângerea sferei infracțiunilor în cazul cărora este aplicabilă. Astfel, potrivit art. 159 alin. (1) din Codul penal, împăcarea poate interveni numai în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu și numai dacă legea o prevede în mod expres. Instituția împăcării este incidentă în cazul următoarelor infracțiuni: furt — art. 228 din Codul penal; furt calificat — art. 229 alin. (1) și alin. (2) lit. b) și c) din Codul penal; furt de folosință — art. 230 din Codul penal — în temeiul art. 231 alin. (2) din Codul penal; însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor — art. 243 din Codul penal; înșelăciunea — art. 244 din Codul penal; înșelăciunea privind asigurările — art. 245 din Codul penal. De asemenea, tot în Codul penal sunt evidențiate și alte incriminări, respectiv aceea de la art. 199 alin. (2) referitoare la violența în familie, infracțiunile de lovire sau alte violențe prevăzute în art. 193 și de vătămare corporală din culpă prevăzută în art. 196, săvârșite asupra unui membru de familie, când acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu, iar împăcarea înlătură răspunderea penală. Totodată, în cazul infracțiunilor de lovire sau alte violențe prevăzute în art. 193 din Codul penal și de vătămare corporală din culpă prevăzute în art. 196 din Codul penal, săvârșite asupra unui membru de familie, împăcarea înlătură răspunderea penală numai dacă acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu, și nu la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Așadar, prin noul Cod penal s-a produs răsturnarea regulii valabile în reglementarea anterioară, împăcarea putând interveni numai în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu și numai dacă legea o prevede în mod expres.

16. Un alt element de noutate — constatat de Curte prin Decizia nr. 311 din 9 mai 2017, precitată — a fost introdus prin dispozițiile art. 159 alin. (3) teza a doua din Codul penal și vizează momentul procesual până la care poate interveni împăcarea, și anume până la citirea actului de sesizare a instanței, ceea ce înseamnă că împăcarea poate interveni în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și în fața instanței de fond, dar numai până la citirea actului de sesizare. Referitor la momentul procesual până la care poate interveni împăcarea în situațiile tranzitorii generate de intrarea în vigoare a noului Cod penal, prin Decizia nr. 508 din 7 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 843 din 19 noiembrie 2014, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 159 alin. (3) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care se aplică tuturor inculpaților trimiși în judecată înaintea datei intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și pentru care, la acea dată, momentul citirii actului de sesizare a instanței fusese depășit. Pentru a răspunde exigențelor principiului

constituțional al aplicării legii penale mai favorabile, prevăzut la art. 15 alin. (2) din Constituție, așa cum acesta a fost detaliat în jurisprudența sa, Curtea a reținut că, până la încetarea situațiilor tranzitorii generate de intrarea în vigoare a noului Cod penal, împăcarea poate interveni până la primul termen de judecată stabilit ulterior datei publicării Deciziei nr. 508 din 7 octombrie 2014 în Monitorul Oficial al României, Partea I (paragrafele 23 și 25 din această ultimă decizie menționată).

17. Referitor la pretinsa încălcare a dreptului la un proces echitabil, Curtea a reținut că acesta nu presupune un drept al părților și al subiecților procesuali principali de a dispune, prin împăcare, cu privire la acțiunea penală pusă în mișcare din oficiu, întrucât aceasta este atributul exclusiv al statului, art. 21 alin. (3) din Constituție reglementând doar modul echitabil de exercitare a ei. Ca atare, reglementarea conținutului instituției împăcării este de competența exclusivă a legiuitorului, care, în considerarea politicii sale penale, poate condiționa producerea efectelor împăcării de nedepășirea momentului procesual al citirii actului de sesizare a instanței, Totodată, prin Decizia nr. 508 din 7 octombrie 2014, mai sus menționată, Curtea a statuat că reglementarea de către legiuitor a termenului citirii actului de sesizare a instanței ca ultim moment în care poate interveni împăcarea este pe deplin justificată prin finalitatea urmărită, constând în limitarea în timp a stării de incertitudine în derularea raporturilor juridice și în restrângerea posibilității de exercitare abuzivă a acestui drept. În acest sens, prin Decizia nr. 1.470 din 8 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 853 din 2 decembrie 2011, Curtea a reținut că instituirea de către legiuitor a unor termene procesuale asigură ordinea de drept, indispensabilă pentru valorificarea drepturilor proprii, cu respectarea atât a intereselor generale, cât și a drepturilor și intereselor legitime ale celorlalți titulari, cărora statul este ținut, în egală măsură, să le acorde ocrotire (paragraful 21 din Decizia nr. 508 din 7 octombrie 2014).

18. În același sens sunt și Decizia nr. 18 din 19 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 182 din 10 martie 2016, Decizia nr. 445 din 28 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 702 din 9 septembrie 2016, Decizia nr. 872 din 18 decembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 11 februarie 2019, și Decizia nr. 158 din 14 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 19 iunie 2019.

19. Pentru motivele arătate, Curtea a conchis că dispozițiile art. 159 alin. (3) din Codul penal nu încalcă prevederile art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil.

20. Întrucât nu au intervenit elemente noi, de natură să determine schimbarea acestei jurisprudențe, Curtea apreciază că soluția de respingere a excepției de neconstituționalitate pronunțată de Curte prin deciziile mai sus menționate, precum și considerentele care au fundamentat-o își păstrează valabilitatea și în prezenta cauză.

21. Distinct de cele statuate de Curtea Constituțională prin jurisprudența anterior invocată, Curtea reține că, pentru aceleași considerente, mai sus arătate, textul criticat nu încalcă nici dreptul la apărare. De altfel, dreptul la apărare este un drept fundamental relativ, garantat, conform art. 24 din Constituție, în condițiile legii. Acesta presupune posibilitatea părților procesului penal de a se apăra singure sau de a beneficia de apărarea făcută de un avocat ales sau numit din oficiu, în condițiile legii procesuale penale, cu asigurarea drepturilor prevăzute la art. 88-96 din Codul de procedură penală. Or, garanțiile procesuale anterior menționate ale dreptului la apărare sunt asigurate părților procesului penal, în ipoteza reglementată la art. 159 alin. (3)

din Codul penal, în limitele procedurii împăcării, astfel cum aceasta a fost reglementată potrivit politicii penale a statului.

22. Referitor la Decizia nr. 222 din 20 aprilie 2023, Curtea reține că prin aceasta a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 159 alin. (3) teza finală din Codul penal, care privește sintagma „și dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței”, este constituțională numai în măsura în care nu se

aplică în ipoteza schimbării încadrării juridice a faptei, ulterior citirii actului de sesizare a instanței, într-o infracțiune pentru care legea a prevăzut în mod expres că este posibilă împăcarea. Or, critica formulată de autorul excepției nu vizează ipoteza schimbării încadrării juridice a faptei ulterior momentului citirii actului de sesizare, motiv pentru care decizia anterior menționată nu este incidentă în prezenta cauză.

23. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de Blaj George Iosif în Dosarul nr. 1.518/338/2020 al Curții de Apel Brașov — Secția penală și constată că dispozițiile art. 159 alin. (3) din Codul penal sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Curții de Apel Brașov — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Pronunțată în ședința din data de 4 decembrie 2025.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
ELENA-SIMINA TĂNĂSESCU

Magistrat-asistent-șef,
Cristina Teodora Pop

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE

ORDIN

privind intrarea în vigoare a unui tratat internațional

În temeiul art. 25 alin. (9) din Legea nr. 590/2003 privind tratatele și al art. 5 alin. (7) din Hotărârea Guvernului nr. 16/2017 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Externe, cu modificările și completările ulterioare,

constatând că au fost îndeplinite condițiile pentru intrarea în vigoare a tratatului internațional menționat mai jos,

ministrul afacerilor externe emite prezentul ordin.

Art. 1. — La 1 septembrie 2026 va intra în vigoare Acordul în domeniul securității sociale dintre România și Statele Unite ale Americii, semnat la București la 23 martie 2023, ratificat prin Legea nr. 3/2024, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 7 din 4 ianuarie 2024, și Aranjamentul administrativ dintre autoritățile competente din România și din Statele Unite ale Americii, semnat la București la 23 martie 2023, pentru aplicarea Acordului în domeniul securității sociale dintre România și Statele Unite ale Americii, semnat la București la 23 martie 2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 650/2024, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 570 din 19 iunie 2024.

Art. 2. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ministrul afacerilor externe,
Oana-Silvia Țoiu

București, 20 mai 2026.
Nr. 1.076.

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

DECIZIA Nr. 37

din 23 februarie 2026

Dosar nr. 885/1/2025

Elena Carmen Popoiag — președintele Secției I civile —
președintele completului
Lavinia Curelea — judecător la Secția I civilă
Simona Lala Cristescu — judecător la Secția I civilă
Lavinia Dascălu — judecător la Secția I civilă
Cristina Truțescu — judecător la Secția I civilă
Maricel Nechita — judecător la Secția I civilă
Ileana Ruxandra Tirică — judecător la Secția I civilă
Irina Alexandra Boldea — judecător la Secția I civilă
Dorina Zeca — judecător la Secția I civilă
Daniel Marian Drăghici — judecător la Secția I civilă
Gheorghe Liviu Zidar — judecător la Secția I civilă
Liviu Eugen Făget — judecător la Secția I civilă
Cristina Dobrescu — judecător la Secția I civilă

1. Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept competent să judece sesizarea ce formează obiectul Dosarului nr. 885/1/2025 este legal constituit, conform dispozițiilor art. 520 alin. (6) din Codul de procedură civilă și ale art. 34 alin. (2) lit. b) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, aprobat prin Hotărârea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 20/2023, cu modificările și completările ulterioare (*Regulamentul*).

2. Ședința este prezidată de doamna judecător Elena Carmen Popoiag, președintele Secției I civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

3. La ședința de judecată participă doamna Marina Daniela Ungureanu, magistrat-asistent-șef la Secția I civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, desemnată în temeiul art. 84 alin. (2) din Regulament.

4. Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept ia în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța — Secția I civilă în Dosarul nr. 2.037/118/2020.

5. Magistratul-asistent-șef prezintă referatul cauzei, arătând că: la termenul anterior a fost amânată judecata cauzei în vederea întocmirii unui supliment la raport cu privire la chestiunea ce face obiectul celei de-a doua întrebări a prezentei sesizări; judecătorul-raportor a depus suplimentul la raport, care a fost comunicat părților, iar acestea au depus puncte de vedere.

6. Constatând că nu sunt chestiuni prelabile, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept rămâne în pronunțare asupra sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunilor de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

7. Curtea de Apel Constanța — Secția I civilă a dispus, prin Încheierea din 25 martie 2025, în Dosarul nr. 2.037/118/2020, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept, care vizează interpretarea art. 21 alin. (6) și a art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea

nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările și completările ulterioare, raportate la art. 20 alin. (2) din Constituția României și la art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în lumina Hotărârii din 7 ianuarie 2025 a Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României*, vizând reparația echitabilă, în sensul de a stabili:

„1. Dacă art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, introdus prin Legea nr. 223/2024 pentru modificarea Legii nr. 165/2013, precum și pentru modificarea art. 24 din Legea nr. 10/2001, se aplică și în cadrul judecării contestațiilor formulate împotriva deciziilor de compensare.

2. În situația în care apelul formulat de titularul dreptului la despăgubire are ca obiect aplicarea grilei valabile pentru anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din apel sau, în orice caz, a unei grile valabile pentru un an ulterior celui anterior pronunțării hotărârii judecătorești din primă instanță, îndeosebi în cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, dacă grila notarială aplicabilă de către instanța de apel este:

— cea valabilă pentru anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din primă instanță; sau

— cea valabilă pentru anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din apel ori, cel puțin, în limitele investiției, pentru un an ulterior celui anterior pronunțării hotărârii judecătorești din primă instanță.

3. În cazul în care răspunsul la întrebarea nr. 2 este în sensul că grila notarială aplicabilă este cea valabilă pentru anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din apel ori, în limitele investiției, pentru un an ulterior celui anterior pronunțării hotărârii judecătorești din primă instanță, atunci când soluționarea apelului are loc în alt an decât cel în care cauza a fost soluționată în primă instanță, dacă apelantul (titular al dreptului la despăgubire):

— își poate actualiza pretențiile pe parcursul judecării cauzei în apel, indicând grila aplicabilă în raport cu anul în care se soluționează apelul; sau

— se aplică doar grila notarială valabilă pentru anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din apel, astfel cum a fost indicată prin cererea de apel, sau, cel puțin, imediat după intrarea în vigoare a Legii nr. 223/2024 pentru modificarea Legii nr. 165/2013, precum și pentru modificarea art. 24 din Legea nr. 10/2001, pe parcursul judecării cauzei în apel.

4. Dacă, răspunzând la întrebările nr. 2 și nr. 3, respectarea art. 20 alin. (2) din Constituția României și a art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în lumina Hotărârii din 7 ianuarie 2025 a Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României*, vizând reparația echitabilă, impune aplicarea grilei valabile chiar pentru anul pronunțării hotărârii judecătorești, în locul celei valabile pentru anul anterior acesteia.

5. Dacă exigența convențională de stabilire a unei despăgubiri, aflate într-un raport rezonabil de proporționalitate

cu valoarea de piață a terenurilor preluate abuziv, impune deducerea suprafețelor de teren anterior restituite pe alt amplasament în temeiul legilor fondului funciar:

— din suprafețele de teren preluate abuziv care prezintă caracteristicile tehnice cele mai apropiate față de cele restituite anterior pe alt amplasament, precum terenurile intravilane din cele intravilane, iar terenurile extravilane din cele extravilane; sau

— în mod proporțional, în raport cu ponderea suprafețelor de teren restituite anterior din totalul suprafețelor de teren preluate abuziv situate în localitatea respectivă, indiferent de categoria de folosință a acestora; sau

— în mod proporțional, în raport cu ponderea suprafețelor de teren restituite anterior din totalul suprafețelor de teren preluate abuziv, indiferent de categoria de folosință și de localitatea situării acestora.

6. În ipoteza primei variante de răspuns la întrebarea nr. 5, dacă stabilirea categoriei de folosință a terenului restituit anterior pe un alt amplasament, în vederea deducerii suprafeței acestuia din suprafața totală a terenului preluat abuziv, trebuie să se realizeze prin raportare la momentul reconstituirii dreptului de proprietate asupra acestuia sau, dimpotrivă, la momentul emiterii deciziei de compensare prin puncte, în situația în care de la momentul reconstituirii și până la cel al compensării prin puncte a intervenit o modificare în privința categoriei de folosință a terenului preluat abuziv, din extravilan în intravilan, cu implicații însemnate sub aspectul întinderii dreptului la reparație.”

8. Sesizarea a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție la 23 aprilie 2025, cu nr. 885/1/2025.

II. Norma de drept intern ce formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile

9. Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările și completările ulterioare (în continuare, *Legea nr. 165/2013*)

Art. 21 alin. (6) — „Evaluarea imobilelor pentru care se acordă despăgubiri se exprimă în puncte și se face prin aplicarea grilei notariale valabile pentru anul precedent emiterii deciziei de către Comisia Națională, în considerarea caracteristicilor tehnice ale imobilului și a categoriei de folosință la data preluării acestuia. Un punct are valoarea de un leu.”

Art. 35 alin. (1) teza a doua — „În procedura judecătorească, quantumul despăgubirilor se va stabili prin raportare la grila notarială valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești.”

III. Expunerea succintă a procesului

10. Prin acțiunea înregistrată pe rolul Tribunalului Constanța — Secția I civilă la data de 14 aprilie 2020 cu nr. 2.037/118/2020, reclamantii au solicitat, în contradictoriu cu pârățile Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor și Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților, anularea deciziei de compensare și acordarea de despăgubiri, astfel: în principal pentru valoarea de 7.281.660 euro reținută prin hotărâre judecătorească irevocabilă; în subsidiar nr. 1 pentru valoarea de piață actuală stabilită pe baza unei expertize tehnice de evaluare; în subsidiar nr. 2 pentru valoarea de 4.309.000 euro comunicată pârătelor la cererea acestora de Uniunea Națională a Notarilor Publici, respectiv Camera Notarilor Publici Constanța; în subsidiar nr. 3 pentru valoarea rezultată din aplicarea grilei notariale cuprinse în Raportul de evaluare globală adoptat de Camera Notarilor Publici Constanța, la data emiterii deciziei. De asemenea, subsecvent oricărora dintre pretențiile de mai sus, reclamantii au solicitat obligarea pârătelor la plata contravalorii punctelor stabilite prin hotărâre sau prin

decizia atacată, integral și de îndată, iar în situația în care capetele de cerere de mai sus ar fi respinse, obligarea pârătelor la plata contravalorii punctelor stabilite prin decizia atacată, integral și de îndată, precum și, în toate cazurile, obligarea pârătelor la plata cheltuielilor de judecată.

11. La termenul de judecată din 9 noiembrie 2020, reclamantii au depus precizări sub aspectul capătului nr. 1 de cerere, în sensul că acesta se referă la valoarea de 7.281.660 euro, reținută prin hotărâre judecătorească irevocabilă, sau la orice altă valoare de piață superioară acesteia.

12. Prin Sentința civilă nr. 3.420 din 27 noiembrie 2023, Tribunalul Constanța — Secția I civilă: a admis excepția prematurității formulării cererii în contradictoriu cu pârâta Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților; a respins, ca prematur introdusă, cererea formulată de reclamantii în contradictoriu cu această pârâta și a respins, ca neîntemeiată, cererea formulată de reclamantii în contradictoriu cu pârâta Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor.

13. Împotriva acestei sentințe au formulat apel reclamantii, solicitând anularea acesteia și evocarea fondului, prezentând și critici de fond prin care se tinde la admiterea acțiunii.

14. Astfel, apelantii-reclamantii au susținut stabilirea despăgubirilor la nivelul valorii de circulație actuale, criticând sentința apelată din perspectiva neaplicării cu prioritate a Hotărârii din 8 noiembrie 2022 a Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României*.

15. Potrivit apelanților-reclamantii, deși prima instanță a reținut că orice compensație trebuie să fie rezonabil corelată cu valoarea acestuia, nu există nicio rezonabilitate între valoarea reținută prin decizia de compensare atacată și valoarea de circulație actuală, rezultând, din concluziile experților, un procent de 3,9% (1.187.125: 30.277.604), care în niciun caz nu este unul rezonabil.

16. De asemenea, au apreciat că, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, trebuie să se țină cont și de dezvoltările urbanistice survenite între timp.

17. Invocând deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 80 din 12 noiembrie 2018, nr. 46 din 7 iunie 2021 și nr. 57 din 3 octombrie 2022, precum și art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013, apelantii-reclamantii au mai arătat că instanța de apel, procedând la o nouă judecată asupra fondului, va trebui să aplice grila notarială din 2023 sau pe cea din 2024, după caz, soluția echitabilă fiind identificarea și aplicarea celei mai bune valori minime care s-ar înscrie în marja națională de apreciere recunoscută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

18. Totodată, apelantii-reclamantii au apreciat că este corect să se procedeze astfel, întrucât, dacă terenul de 76,40 ha ar fi cuprins un lot unic, care ar fi avut o valoare unică, atunci suprafața de 9,70 ha s-ar fi scăzut din acesta.

19. În opinia apelanților-reclamantii, scăderea trebuie să fie proporțională întrucât loturile, fiind situate în zone diferite, atrag încadrări diferite în grilele notariale.

20. În cursul judecății în apel, apelantii-reclamantii au invocat Hotărârea din 7 ianuarie 2025 a Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României*, vizând reparația echitabilă, iar la termenul din 25 martie 2025 au precizat că grila notarială de care se prevalează în privința stabilirii despăgubirilor este cea valabilă pentru anul 2025.

21. Prin Încheierea din data de 25 martie 2025, Curtea de Apel Constanța — Secția I civilă a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la cele șase întrebări anterior redată.

IV. Motivele reținute de titularul sesizării, care susțin admisibilitatea procedurii

22. Instanța de trimitere a constatat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, apreciind că de răspunsurile instanței supreme la cele șase întrebări depinde soluționarea pe fond a cauzei, că problemele de drept supuse analizei sunt dificile, iar întrebările privesc chestiuni de drept cu caracter de noutate, asupra cărora instanța supremă nu s-a mai pronunțat și cu privire la care nu există o jurisprudență consacrată a instanțelor judecătorești care să cuprindă rezolvarea acestora.

V. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea

23. Completul de judecată, învestit cu soluționarea apelului în Dosarul nr. 2.037/118/2020, a reținut că sesizarea privește interpretarea art. 21 alin. (6) și a art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, raportate la art. 20 alin. (2) din Constituția României și la art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în lumina Hotărârii din 7 ianuarie 2025 a Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României*, vizând reparația echitabilă, exprimându-și punctul de vedere cu privire la aspectele supuse analizei.

24. În ceea ce privește *întrebarea nr. 1*, instanța de trimitere a apreciat că art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, modificat prin Legea nr. 223/2024 pentru modificarea Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, precum și pentru modificarea art. 24 din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 (*Legea nr. 223/2024*), se aplică și în cadrul judecării contestațiilor formulate împotriva deciziilor de compensare.

25. Referitor la *întrebarea nr. 2*, opinia exprimată de titularul sesizării este în sensul că art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013 se referă și la hotărârea instanței de apel, în materia aflată în discuție, sentința prin care prima instanță se pronunță asupra despăgubirilor nefiind executorie de drept, iar apelul provoacă, potrivit art. 476 alin. (1) din Codul de procedură civilă, o nouă judecată în fond. S-a reținut că, stabilirea despăgubirii fiind un *factum pendens*, o situație juridică în curs de desfășurare, instanța de apel ar urma să țină cont de evoluția situației de fapt și a dreptului aplicabil, până în momentul pronunțării hotărârii.

26. S-a apreciat că această soluție poate fi adoptată, întrucât reflectă cel mai bine exigențele din Hotărârea din 7 ianuarie 2025 din Cauza *Văleanu și alții contra României*.

27. Totodată, s-a arătat că se poate admite, concomitent, și că, în acele situații de excepție în care apelul nu cuprinde critici veritabile de nelegalitate sau de netemeinicie, ci a fost formulat numai pentru a obține aplicarea unei grile notariale ulterioare celei corect aplicate de prima instanță la data pronunțării sentinței apelate, instanța de apel ar urma să constate un abuz de drept și, în consecință, să îl sancționeze prin respingerea apelului, adică prin refuzul de a acorda beneficiul solicitat abuziv.

28. Punctul de vedere al curții de apel cu privire la *întrebarea nr. 3* este că aplicarea Hotărârii din 7 ianuarie 2025 din Cauza *Văleanu și alții contra României* a Curții Europene a Drepturilor Omului impune, în privința indicării grilei notariale aplicabile pentru stabilirea despăgubirilor, precum și a formulării criticilor concrete prin raportare la prevederile noii grile, identificate potrivit art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, derogarea de la exigențele procedurale ale art. 477 alin. (1) și ale art. 478 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

29. În consecință, s-a considerat că respectivele critici referitoare la aplicarea grilei notariale și a noilor prevederi ale grilelor noi ar urma să poată fi formulate, atât în primă instanță, cât și în apel, pe tot parcursul soluționării cauzei.

30. În ceea ce privește *întrebarea nr. 4*, curtea de apel și-a exprimat opinia în sensul că respectarea art. 20 alin. (2) din Constituția României și a art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în lumina Hotărârii din 7 ianuarie 2025 a Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României*, vizând reparația echitabilă, impune aplicarea grilei valabile chiar pentru anul pronunțării hotărârii judecătorești, în locul celei valabile pentru anul anterior acesteia.

31. Opinia instanței de apel cu referire la chestiunea supusă analizei prin *întrebarea nr. 5* este că deducerea terenurilor restituite pe alte amplasamente din terenurile inițiale ar putea să se realizeze, cu titlu de principiu, cu un rezultat potențial echitabil, la nivel valoric: să se evalueze integral terenurile inițiale și, separat, cele restituite pe alte amplasamente și să se acorde diferența dintre cele două valori.

32. Punctul de vedere al curții de apel cu referire la *întrebarea nr. 6* este că se poate lua în considerare momentul restituirii pe alte amplasamente, în considerarea faptului că atunci s-a produs efectul deducerii, adică diminuarea suprafețelor inițiale cu cele restituite, din acel moment, terenurile supuse compensării devenind mai mici decât înainte de restituirea parțială pe alte amplasamente.

VI. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunilor de drept

33. Apelanții-reclamanți și-au exprimat acordul cu privire la formularea întrebărilor nr. 1-4 din sesizare, apreciind că nu se impune o reformulare a acestora.

34. În plus, cu privire la prima întrebare, apelanții-reclamanți au susținut că aceasta are un răspuns în Decizia nr. 48 din 26 iunie 2023 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în sensul că este necesar să se utilizeze aceeași modalitate de stabilire a cuantumului măsurilor compensatorii prin puncte, independent de soluționarea sau nesoluționarea dosarului administrativ de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor.

35. De asemenea, cu privire la aplicarea unei legi noi în litigiile aflate în curs de soluționare au arătat că Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept s-a mai pronunțat prin Decizia nr. 80 din 12 noiembrie 2018.

36. Ca atare, au susținut că, ori de câte ori intră în vigoare o lege nouă care modifică normele de drept substanțial din Legea nr. 165/2013, referitoare la modalitatea de evaluare a imobilului, acele dispoziții modificate/nou-introduse se aplică tuturor cererilor nesoluționate definitiv, indiferent dacă a fost sau nu a fost emisă decizie de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor și indiferent de natura acelei decizii, astfel că art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013 se aplică și prezentului litigiu.

37. Au subliniat că, în orice caz, chestiunea de drept a fost deja soluționată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin Hotărârea din 7 ianuarie 2025 din Cauza *Văleanu și alții contra României*.

38. Cu privire la întrebările nr. 5 și 6, apelanții-reclamanți au apreciat că lipsește caracterul general, iar instanța de apel se pronunță anticipat cu privire la fondul cauzei și la primul motiv de apel care vizează desființarea hotărârii atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare la prima instanță, precum și la motivul de apel care vizează autoritatea de lucru judecat a hotărârii definitive prin care s-a stabilit dreptul la despăgubiri.

39. Totodată, apelanții-reclamanți au formulat propuneri de reformulare a întrebărilor prealabile, care au fost comunicate părților în proiect, pentru a surprinde în mod fidel situația de drept care aspiră la o dezlegare, propuneri de care instanța de apel a ținut cont la redactarea formei finale a întrebărilor, și au solicitat sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu încă 5 întrebări prealabile, cerere care a fost respinsă.

40. Intimata-pârâtă Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor a susținut că instanța nu trebuie să treacă peste legislația aplicabilă cu privire la grila notarială, urmând să aplice Decizia nr. 57 din 3 octombrie 2022, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în susținerea căreia vine Decizia nr. 19 din 21 octombrie 2024, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii.

41. Intimata-pârâtă Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților nu și-a exprimat punctul de vedere cu privire la sesizarea instanței supreme.

VII. Jurisprudența instanțelor naționale

42. Instanțele naționale au fost consultate cu privire la orientarea/orientările conturate în practica judiciară asupra chestiunii de drept ce formează obiectul întrebării nr. 2 a sesizării.

43. Din răspunsurile transmise de către instanțele consultate și din hotărârile judecătorești înaintate de acestea au rezultat, în principal, două orientări cu privire la chestiunea de drept ce face obiectul acestei întrebări.

44. Într-o primă orientare s-a apreciat că în procedura judecătorească quantumul despăgubirilor se va stabili prin raportare la grila notarială valabilă pentru anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din apel.

45. În susținerea acestui punct de vedere s-a arătat că:

a) Legea nr. 165/2013 cuprinde și prevederi cu caracter substanțial, referitoare la quantumul și modalitatea de acordare a măsurilor compensatorii instituite, astfel că, în privința acestora din urmă, raporturile juridice derulate între persoana îndreptățită la restituire, pe de o parte, și autoritățile administrative cu atribuții în procesul de stabilire a măsurilor reparatorii, pe de altă parte, nu pot fi considerate ca fiind raporturi juridice finalizate până la rămânerea definitivă a deciziei administrative. Decizia autorității administrative implicate în procesul de acordare a măsurii reparatorii reglementate de Legea nr. 165/2013 fiind supusă controlului jurisdicțional, ca urmare a contestației formulate împotriva deciziei de compensare, dreptul de creanță de care beneficiază persoana îndreptățită la măsura reparatorie nu este un drept cert și exigibil, astfel că situația juridică se află în curs de constituire și urmează a se stabili, în faza jurisdicțională, valoarea concretă a despăgubirilor sub forma acordării de puncte în raport cu evaluarea imobilului care face obiectul deciziei de compensare, instanța de judecată fiind singura în măsură a stabili, în concret și definitiv, întinderea despăgubirii cuvenite. Cu alte cuvinte, dat fiind că situația juridică se află în curs de constituire, norma de drept substanțial referitoare la modalitatea de evaluare a imobilului, prevăzută în textul normativ modificat, este aplicabilă situației juridice aflate în curs de desfășurare, fiind impusă de principiul aplicării imediate a legii civile noi, pe care, de altfel, actul normativ menționat îl consacără prin dispozițiile art. 4, fiind, în consecință, aplicabilă legea în forma în vigoare de la data judecării litigiului, și nu cea de la data introducerii acțiunii;

b) în acest sens sunt și considerentele Deciziei Curții Constituționale a României nr. 43 din 18 februarie 2025 (paragrafele 36-37);

c) prin dispozițiile art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, modificat prin Legea nr. 223/2024, s-a urmărit alinierea nivelului despăgubirii cât mai rezonabil valorii reale a imobilului în raport cu data plății efective a sumei;

d) jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României*, privind reparația echitabilă, reliefează necesitatea determinării despăgubirii într-un raport rezonabil cu valoarea de piață a bunului la momentul plății efective a întregii sume sau, dacă este cazul, a primei rate a sumei integrale;

e) este relevant paragraful 116 din Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 7 ianuarie 2025 din Cauza *Văleanu și alții contra României*, prin care s-a statuat că: „Pentru a aprecia ceea ce ar constitui o reparație echitabilă pentru reclamanții din prezenta cauză în ceea ce privește prejudiciul material, Curtea ar avea, în esență, ca punct principal de referință evaluarea stabilită de camera notarilor pentru anul 2024, an în care este pronunțată prezenta hotărâre, în cazul în care această evaluare este disponibilă, și ar acorda prioritate stării actuale a imobilului respectiv, în măsura în care aceste informații sunt disponibile în dosarul cauzei, mai degrabă decât stării imobilului la momentul expropriării”.

46. În cea de-a doua orientare s-a arătat că grila notarială aplicabilă de către instanța de apel este cea valabilă pentru anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din primă instanță.

47. În argumentare s-au reținut următoarele:

a) în ceea ce privește contestația împotriva deciziei de compensare sau a celei de compensare parțială:

(i) dacă prima instanță a procedat la reevaluarea despăgubirilor stabilite de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, grila notarială aplicabilă este aceea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii primei instanțe;

(ii) dacă nu prima instanță, ci instanța de apel a procedat la reevaluarea despăgubirilor stabilite de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, grila notarială aplicabilă este aceea valabilă în anul anterior pronunțării deciziei din apel;

(iii) dacă prima instanță a procedat la reevaluarea despăgubirilor stabilite de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, iar împotriva hotărârii primei instanțe a fost declarat apel prin care se critică modalitatea de reevaluare a despăgubirilor de către prima instanță, grila notarială aplicabilă este aceea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii primei instanțe, întrucât prin intermediul căii de atac se verifică legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe; la soluționarea apelului, instanța va ține seama, desigur, de regulile aplicabile acestei căi de atac, inclusiv de aceea prevăzută de art. 481 din Codul de procedură civilă vizând neînrautățirea situației în propria cale de atac;

b) caracterul devolutiv al apelului nu permite schimbarea momentului evaluării;

c) apelul reanalizează cauza în limitele investiției, dar nu modifică momentul juridic al nașterii raportului, respectiv momentul la care indicatorii de evaluare devin aplicabili;

d) momentul evaluării dreptului la măsură reparatorie este cel al soluției primei instanțe;

e) rațiunea Legii nr. 223/2024, prin care a fost modificat art. 35 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, a avut în vedere plafonarea și predictibilitatea valorii quantumului despăgubirilor; în caz contrar apelul ar permite aplicarea unei grile mai noi, ceea ce ar conduce la formularea unor apeluri „pur economice”, nesincere, doar pentru majorarea valorii, ar submina principiul securității juridice și ar crea diferențe între cauze identice în funcție de durata apelului;

f) interpretarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013 în sensul că grila notarială aplicabilă este cea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești din apel ar supune întreaga procedură arbitrarului, stabilirea

cuantumului despăgubirilor depinzând, în această interpretare, de simpla manifestare de voință a părții interesate de a declara apel, de volumul de activitate al curților de apel sau de durata efectuării unei expertize evaluatorii (la prima instanță sau în apel);

g) aplicarea grilei notariale valabile în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești în apel ar provoca, *de facto*, o nouă judecată în prima instanță cu privire la cuantumul despăgubirilor, în ipoteza în care apelul s-ar judeca în anul următor, lipsind părțile de o cale de atac efectivă;

h) exigența Curții Europene a Drepturilor Omului ca grila notarială să fie cât mai apropiată de momentul pronunțării hotărârii nu poate conduce la o interpretare a legii care ar cauza o lipsă de previzibilitate și o inechitate între persoanele îndreptățite aflate în aceeași situație, dar care ar primi un cuantum al despăgubirilor diferit, în funcție de momentul soluționării cauzei în primă instanță sau de durata procesului în ansamblu;

i) grila notarială anterioară pronunțării hotărârii judecătorești în apel reprezintă un fapt viitor și incert în cadrul judecății contestației în primă instanță;

j) interpretând în mod diferit, s-ar putea ajunge în situația în care pretenția de a se aplica o nouă grilă notarială, mai recentă, să implice pretenții noi într-un sens substanțial, nu doar formal — o altă încadrare în zonă, alte criterii de aplicare a corecțiilor —, ceea ce se poate considera, implicit, formularea unor pretenții noi ori rămânerea fără obiect a unor pretenții anterior formulate, deci o modificare, uneori substanțială, a pretențiilor inițiale.

48. Au fost exprimate opinii teoretice și în sensul că problema de drept ce face obiectul analizei suscită observații nuanțate, impunându-se o distincție între situația în care apelul cuprinde critici veritabile de nelegalitate sau de netemeinicie și ipoteza în care singurul motiv de apel vizează obținerea unei grile notariale mai recente, deși hotărârea primei instanțe a fost pronunțată cu respectarea dispozițiilor legale.

49. Astfel, pe de o parte, s-a apreciat că s-ar putea reține că, în cadrul judecății în apel, atunci când instanța de control judiciar procedează la o nouă judecată în fond, potrivit art. 476 alin. (1) din Codul de procedură civilă, iar stabilirea despăgubirii constituie un *factum pendens*, grila notarială aplicabilă ar trebui să fie cea valabilă pentru anul anterior pronunțării hotărârii din apel — această interpretare corespunde exigențelor convenționale subliniate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 7 ianuarie 2025, în Cauza *Văleanu și alții contra României*, potrivit cărora despăgubirea trebuie calculată astfel încât să rămână într-un raport rezonabil cu valoarea de piață a mobilului la momentul plății efective.

50. Pe de altă parte, s-a reținut că o asemenea interpretare necondiționată ar putea conduce la consecințe susceptibile de a afecta buna administrare a justiției. Astfel, dacă s-ar admite că simpla formulare a unui apel — chiar în lipsa unor critici veritabile de nelegalitate sau de netemeinicie — ar fi suficientă pentru a obține aplicarea unei grile notariale mai recente, s-ar crea premisele pentru:

a) lipsirea de eficiență a procedurii administrative de emitere a deciziei de compensare de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor;

b) golirea de conținut a primului grad de jurisdicție, câtă vreme titularul dreptului la despăgubire ar putea contesta în mod sistematic utilizarea legală a grilei anterioare pronunțării hotărârii de primă instanță, exclusiv în scopul obținerii unui calcul mai favorabil în raport cu o grilă ulterioară;

c) prelungirea nejustificată a litigiilor, cu consecințe asupra celerității procedurilor de restituire.

51. Totodată, s-a considerat că se impune a fi avute în vedere și punctele de vedere exprimate în cadrul întâlnirii președinților secțiilor civile din cadrul Înaltei Curți de Casație și

Justiție și curților de apel dedicate aspectelor de practică judiciară neunitară în materie civilă, din 13-14 octombrie 2025 de la București, din care pot fi conturate următoarele ipoteze în funcție de tipul contestației:

a) în ipoteza în care obiectul litigiului îl constituie contestația împotriva deciziei de invalidare emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor — situație în care aceasta nu a acordat despăgubiri, iar instanța, admitând contestația, stabilește ea însăși pentru prima dată cuantumul despăgubirilor — se disting următoarele situații:

- (i) dacă prima instanță a procedat la stabilirea despăgubirilor, grila notarială aplicabilă este aceea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii primei instanțe;
- (ii) dacă nu prima instanță, ci instanța de apel a procedat la stabilirea despăgubirilor, grila notarială aplicabilă este aceea valabilă în anul anterior pronunțării deciziei din apel;
- (iii) dacă prima instanță a procedat la stabilirea despăgubirilor, iar împotriva hotărârii primei instanțe a fost declarat apel prin care se critică modalitatea de stabilire a despăgubirilor de către prima instanță, grila notarială aplicabilă este aceea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii primei instanțe, întrucât prin intermediul căii de atac se verifică legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe;

b) în ipoteza în care obiectul litigiului îl constituie contestația împotriva deciziei de compensare sau de compensare parțială emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor — situație în care au fost stabilite deja despăgubirile, iar instanța procedează la reevaluarea acestora — se disting următoarele situații:

- (i) dacă prima instanță a procedat la reevaluarea despăgubirilor stabilite de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, grila notarială aplicabilă este cea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii primei instanțe;
- (ii) dacă nu prima instanță, ci instanța de apel a procedat la reevaluarea despăgubirilor stabilite de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, grila notarială aplicabilă este aceea valabilă în anul anterior pronunțării deciziei din apel;
- (iii) dacă prima instanță a procedat la reevaluarea despăgubirilor stabilite de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, iar împotriva hotărârii primei instanțe a fost declarat apel prin care se critică modalitatea de reevaluare a despăgubirilor de către prima instanță, grila notarială aplicabilă este cea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii primei instanțe, întrucât prin intermediul căii de atac se verifică legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe.

52. În ceea ce privește practica judiciară anterioară Deciziei nr. 57 din 3 octombrie 2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, relevantă pentru chestiunea în discuție, se constată că, într-o primă orientare, s-a apreciat că în situația în care a fost emisă o decizie de compensare prin puncte de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor este aplicabilă grila notarială din anul precedent emiterii deciziei de compensare de către aceasta, indiferent de momentul soluționării cauzei, în fond sau în apel, și indiferent de soluția pronunțată în primă instanță.

53. Într-o a doua orientare s-a reținut că, în ipoteza în care instanța de apel va proceda la admiterea apelului, la schimbarea hotărârii judecătorești pronunțate de către prima instanță și la recalcularea punctelor de compensare, în temeiul motivelor de apel vizând modificarea grilei notariale aplicabile (an distinct)

sau greșita aplicare a acesteia de către prima instanță, grila notarială în raport cu care se va evalua imobilul este grila notarială valabilă pentru anul precedent pronunțării deciziei civile de către instanța de apel. În ipoteza în care instanța de apel este investită cu o cerere de apel prin intermediul căreia nu se critică modificarea grilei notariale aplicabile (an distinct) sau greșita aplicare a acesteia de către prima instanță, caz în care instanța de apel nu va proceda la o reevaluare a imobilului, grila notarială în raport cu care a fost evaluat imobilul, respectiv grila notarială valabilă pentru anul precedent pronunțării sentinței civile de către prima instanță, va rămâne neschimbată.

54. Într-o a treia orientare, evaluarea imobilului urma a fi realizată prin raportare la grila notarilor publici valabilă în anul anterior pronunțării sentinței prin care a fost anulată decizia de compensare și a fost obligată Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor să emită o nouă decizie de compensare, conform punctelor de compensare stabilite de prima instanță.

55. Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția judiciară, Serviciul de recursuri în interesul legii a comunicat faptul că nu se verifică, în prezent, practică judiciară în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii cu privire la problemele de drept care formează obiectul sesizării formulate de Curtea de Apel Constanța — Secția I civilă.

VIII. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție în mecanismele de unificare a practicii

56. În cadrul mecanismelor de unificare a practicii judiciare Înalta Curte de Casație și Justiție a pronunțat hotărâri care prezintă relevanță pentru dezlegarea chestiunilor de drept ce fac obiectul prezentei sesizări, după cum urmează:

57. Decizia nr. 19 din 21 octombrie 2024, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1223 din data de 5 decembrie 2024, prin care s-a stabilit că: „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 21 alin. (6) raportat la art. 35 alin. (1) și (3) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările și completările ulterioare, grila notarială incidentă, în ipoteza în care instanța stabilește atât existența dreptului la măsuri reparatorii, cât și numărul de puncte care se acordă persoanei îndreptățite, este cea valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești.”

58. Decizia nr. 28 din 21 septembrie 2015, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 772 din 16 octombrie 2015, prin care s-a stabilit că: „În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 478 alin. (4) din Codul de procedură civilă, explicitarea pretențiilor implicite în apel nu are semnificația modificării cadrului procesual sub aspectul obiectului judecătii și a derogării de la dispozițiile alin. (1) și (3) ale aceluiași articol, dar presupune corecta lămurire a limitelor judecătii în prima instanță.”

59. Decizia nr. 9 din 21 februarie 2022, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 326 din 4 aprilie 2022, prin care au fost respinse ca inadmisibile sesizările în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarele probleme de drept: „în interpretarea dispozițiilor art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările și completările ulterioare, în situația unei contestații împotriva unei decizii emise de Comisia Națională pentru Compensarea

Imobilelor, acordarea despăgubirilor se face prin aplicarea grilei notariale valabile pentru anul precedent emiterii propriu-zise a deciziei de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor sau prin aplicarea grilei notariale valabile pentru anul precedent rămânerii sale definitive?” și „care este grila notarială aplicabilă pentru evaluarea imobilelor care nu pot fi restituite în natură, în cazul litigiilor în care reclamantul solicită obligarea Comisiei Naționale pentru Compensarea Imobilelor la soluționarea dosarului prin emiterea unei decizii de compensare care să conțină numărul de puncte stabilit prin expertiza dispusă în cauză, ipoteza vizată fiind aceea în care Comisia nu a soluționat dosarul până la data introducerii acțiunii de către reclamant și nici ulterior, situație care nu este acoperită de textul art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013, în forma în vigoare după modificarea dispusă prin Legea nr. 193/2021 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 72/2020 pentru suspendarea aplicării prevederilor art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România și instituirea unor măsuri tranzitorii?”

60. Decizia nr. 57 din 3 octombrie 2022, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1162 din 5 decembrie 2022, prin care, în interpretarea dispozițiilor art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013, astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 193/2021 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 72/2020 pentru suspendarea aplicării prevederilor art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013, a stabilit că, „într-un litigiu care are ca obiect contestația formulată împotriva deciziei de compensare emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, dispozițiile art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013, astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 193/2021 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 72/2020, se interpretează în sensul că evaluarea imobilului urmează a fi realizată prin raportare la grila notarilor publici valabilă în anul anterior emiterii deciziei de compensare de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, ce face obiectul contestației judiciare”.

61. Decizia nr. 354 din data de 6 octombrie 2025, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1130 din 8 decembrie 2025, prin care, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, în forma modificată prin Legea nr. 223/2024, s-a stabilit că „Evaluarea imobilului urmează a fi realizată prin raportare la grila notarială valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești, într-un litigiu care are ca obiect contestația formulată împotriva deciziei de compensare emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor”.

IX. Jurisprudența Curții Constituționale

62. Prin Decizia nr. 614 din data de 24 noiembrie 2022 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 4 teza a doua și ale art. 15 din Legea nr. 165/2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din data de 11 aprilie 2023, Curtea Constituțională a reținut următoarele:

„30. (...) De altfel, un drept cu caracter civil este considerat «determinat» (pentru a beneficia de protecția art. 6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale) abia în momentul în care cuantumul i-a fost precizat, în condițiile în care dreptul intern prevede o procedură ce cuprinde două faze: prima, în care o jurisdicție statuează cu privire la existența dreptului și o alta în care se fixează cuantumul (a se vedea, în acest sens, deciziile Curții Constituționale nr. 269 din 7 mai 2014, publicată în Monitorul

Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 9 iulie 2014, paragraful 48, nr. 724 din 16 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 120 din 16 februarie 2015, paragraful 40, sau Hotărârea din 23 martie 1994, pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Cauza *Silva Pontes împotriva Portugaliei*, paragraful 30).

31. În același sens este și jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin care s-a reținut că dreptul de creață de care beneficiază persoana îndreptățită la măsura reparatorie nu este un drept cert și exigibil și, de aceea, situația juridică se află în curs de constituire, deoarece urmează a se stabili, în faza jurisdicțională, valoarea concretă a despăgubirilor sub forma acordării de puncte în raport cu evaluarea imobilului care face obiectul deciziei de compensare, instanța de judecată fiind singura în măsură a stabili, în concret și definitiv, întinderea despăgubirii convenite (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 80 din 12 noiembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1080 din 20 decembrie 2018, paragraful 64). De asemenea, prin aceeași decizie, paragraful 66, instanța supremă a mai reținut, în legătură cu procedura de restituire a imobilelor în temeiul Legii nr. 165/2013, că este vorba de o situație juridică aflată în curs de constituire, impunându-se principiul aplicării imediate a legii civile noi, pe care, de altfel, Legea nr. 165/2013 îl consacră prin dispozițiile art. 4, fiind, în consecință, aplicabilă legea în forma în vigoare de la data judecării litigiului, și nu cea de la data introducerii acțiunii.”

63. În considerentele Deciziei nr. 43 din 18 februarie 2025, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, modificată prin Legea nr. 111/2017 de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 98/2016 pentru prorogarea unor termene, instituirea unor noi termene, privind unele măsuri pentru finalizarea activităților cuprinse în contractele încheiate în cadrul Acordului de împrumut dintre România și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare pentru finanțarea Proiectului privind reforma sistemului judiciar, semnat la București la 27 ianuarie 2006, ratificat prin Legea nr. 205/2006, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 606 din 27 iunie 2025, Curtea Constituțională a statuat că:

„36. Totodată, Curtea europeană a precizat, o dată în plus, la paragraful 115, că, pentru a se asigura că persoanelor îndreptățite li se plătește o despăgubire adecvată, aceasta trebuie calculată astfel încât să rămână în mod rezonabil în raport cu valoarea de piață a proprietății la momentul plății efective a sumei integrale sau, după caz, a primei tranșe din suma integrală.

37. Ca atare, pentru a stabili valoarea justei satisfacții acordate prin Hotărârea din 7 ianuarie 2025, Curtea de la Strasbourg a arătat (paragraful 116) că, în aprecierea a ceea ce ar constitui o satisfacție echitabilă pentru reclamanții din cauză în ceea ce privește prejudiciul material, Curtea a avut, în esență, ca punct de referință principal, evaluările stabilite de camera notarială pentru anul 2024, acordând prioritate stării actuale a proprietății în cauză, în măsura în care aceste informații sunt disponibile la dosarul cauzei, iar nu stării imobilului de la momentul privării de proprietate.”

X. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

64. Este de menționat Hotărârea din 8 noiembrie 2022, pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Cauza *Văleanu și alții contra României* (Cererea nr. 59.012/17 și alte

29 de cereri), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 561 din 22 iunie 2023, prin care s-au reținut următoarele:

„232. Pentru început, Curtea trebuie să reamintească faptul că art. 1 din Protocolul nr. 1 nu garantează dreptul la o despăgubire integrală în toate circumstanțele. Statul are dreptul să exproprieze un imobil — incluzând orice drept compensatoriu acordat prin lege — și să reducă nivelul despăgubirii în temeiul unor scheme legislative. În general, ceea ce impune art. 1 din Protocolul nr. 1 este ca valoarea despăgubirii acordate pentru o proprietate preluată de stat să fie „raportată rezonabil” la valoarea sa. Lipsa totală a unei despăgubiri poate fi considerată justificată în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 numai în mod excepțional (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Maria Atanasiu și alții*, citată anterior, pct. 174-175).

233. Pe baza acestor principii și a scopului legii, stabilind termene clare pentru plata despăgubirilor, care trebuiau calculate în raport cu valoarea de piață a imobilului astfel cum a fost stabilită în grilele notariale din 2013, acesta fiind anul în care legea a intrat în vigoare, Curtea a constatat, în 2014, că mecanismul de compensare oferea suficiente garanții care erau clare, previzibile și accesibile și, prin urmare, în conformitate cu Convenția (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Preda și alții*, citată anterior, pct. 120-121, 125 și 129).

234. Cu toate acestea, Curtea a constatat deja în speță că mecanismul nu a furnizat reclamanților garanțiile adecvate cu privire la executarea hotărârilor în cauză, pronunțate în favoarea lor într-un termen rezonabil (*supra*, pct. 229). În plus, astfel cum au recunoscut deja autoritățile interne și a confirmat Comitetul de Miniștri, întârzierile persistente în evaluarea cererilor de despăgubire au redus valoarea despăgubirilor, stabilită prin lege să fie evaluată în raport cu valoarea de tranzacție a imobilului la 20 mai 2013 (*supra*, pct. 180).

235. În această privință, Curtea arată că principiul care stă la baza legii, astfel cum a fost adoptat ca răspuns la hotărârea-pilot *Maria Atanasiu și alții*, a fost cel al *restitutio in natura* în cazul tuturor imobilelor (*supra*, pct. 140; și, *a contrario*, *Simaitiené*, citată anterior, pct. 53). Dacă acest lucru nu este posibil, trebuia găsită o soluție subsidiară, fie prin reconstituirea dreptului de proprietate asupra unui imobil echivalent, fie prin acordarea unei despăgubiri, calculată în conformitate cu legea (*supra*, pct. 140). Legiuitorul a ales astfel o soluție care excludea stabilirea unui plafon direct al despăgubirilor, întrucât despăgubirea trebuia calculată în conformitate cu valoarea minimă de piață a imobilului, astfel cum era stabilită în grilele notariale din 2013, și plătită în tranșe. Această alegere a fost considerată de Curte conformă cu Convenția (a se vedea *Preda și alții*, citată anterior, pct. 120).

236. Cu toate acestea, în 2017, respectiv după adoptarea Hotărârii *Preda și alții*, legiuitorul a adăugat la criteriile de evaluare, pe lângă data intrării în vigoare a legii ca fiind cea relevantă pentru evaluare, amplasamentul și caracteristicile tehnice ale imobilului, astfel cum erau la momentul exproprierii (*supra*, pct. 149). Aceste criterii, împreună cu întârzierile îndelungate din partea autorităților în a finaliza cererile de despăgubire, pot face ca nivelul despăgubirii să nu mai fie aliniat în mod rezonabil la valoarea reală a imobilului în absența altor elemente capabile să compenseze, cel puțin parțial, perioada lungă în care reclamanții au fost privați de imobilele lor [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Guiso-Gallisay împotriva Italiei* (reparație echitabilă) (MC), nr. 58.858/00, pct. 103, 22 decembrie 2009], însă, mai întâi și înainte de toate, perioada lungă în care au încercat să își recupereze imobilele de la intrarea în vigoare a legilor privind retrocedarea (a se vedea, în special, *supra*, pct. 5).

237. În această privință, Curtea ia act de decizia legiuitorului național de a garanta că nivelul despăgubirilor rămâne legat în mod rezonabil — chiar dacă la un nivel minim — de valoarea de piață a proprietății la momentul emiterii deciziei de

despăgubire. În conformitate cu actuala versiune a dispoziției relevante, despăgubirile se calculează în funcție de evaluările stabilite de camera notarilor relevantă în anul anterior deciziei de despăgubire, dar totuși având în vedere amplasamentul și caracteristicile tehnice ale proprietății relevante la momentul exproprierii.

238. Cu toate acestea, noul sistem de evaluare (*supra*, pct. 149), care se bazează, în parte, pe date care erau pertinente în urmă cu peste 50 de ani, prin urmare, la un moment în care statul pârât nu era obligat prin Convenție (*supra*, pct. 211), poate ridica probleme dificile și controversate în practică, din cauza informațiilor uneori insuficient de relevante cu privire la descrierea exactă a imobilului în momentul exproprierii, din cauza, *inter alia*, evoluțiilor urbane inerente care au avut loc între timp, care trebuie să fi avut un impact cel puțin asupra categoriei de utilizare a terenurilor.

239. În plus, Curtea ia act de constatarea ÎCCJ potrivit căreia legea urmărea să acorde reclamanților echivalentul în bani a ceea ce ar fi primit dacă ar fi fost posibilă restituirea în natură (*supra*, pct. 172 *in fine*), considerând implicit că orice altă metodă de evaluare decât cea care lua în considerare caracteristicile tehnice ale imobilului, astfel cum era în momentul exproprierii, ar fi nedreaptă și inequitabilă. Cu toate acestea, Curtea nu poate să piardă din vedere faptul că, dacă restituirea în natură ar fi fost posibilă, reclamanții ar fi primit posesia asupra unui imobil care ar fi inclus cel puțin o parte din dezvoltările care ar fi avut loc în timp, fie cu caracter general (politica de planificare urbană), fie cu caracter special (de exemplu, redevoltări sau renovări); rezultă că, pentru ca despăgubirea acordată să rămână echivalentă cu valoarea imobilului în natură, aceasta nu poate ignora astfel de evoluții.

240. În lumina celor de mai sus, Curtea își îndreaptă atenția asupra prezentei cauze și verifică dacă caracterul rezonabil menționat (*supra*, pct. 236-237) a fost respectat, observând că despăgubirile acordate reclamanților au fost fixate pe baza versiunilor anterioare ale art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013, astfel cum erau în vigoare la momentul respectiv (*supra*, pct. 148-149).

241. În această privință, Curtea ia act de diferențele semnificative dintre ceea ce reclamanții susțineau că trebuiau să primească drept despăgubiri, pe baza rapoartelor prezentate de experții în evaluare (*supra*, pct. 107 și 109), și de ceea ce autoritățile naționale le-au acordat efectiv în aplicarea dreptului relevant (*supra*, pct. 114, 115 și 117).

242. Mai precis, în prezenta cauză, reclamanții au primit despăgubiri de multe ori mai mici decât valoarea de piață a imobilului respectiv, potrivit rapoartelor de evaluare prezentate de aceștia.

243. Ținând seama de natura procedurii în discuție, prin intermediul căreia reclamanții și/sau antecesorii lor solicită de peste 20 de ani (*supra*, pct. 107, 112 și 117) măsuri compensatorii pentru imobilele lor, ținând seama în același timp de marja de apreciere a statului în aceste chestiuni, Curtea consideră, pe baza probelor la dispoziția sa, că există elemente convingătoare care demonstrează în mod suficient că sumele care le-au fost acordate cu titlu de despăgubire nu erau în mod rezonabil legate de valoarea imobilului, în sensul jurisprudenței Curții [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Vistiņš și Perepjolkins împotriva Letoniei* (reparație echitabilă) (MC), nr. 71.243/01, pct. 35-36, CEDO 2014].

244. În lumina acestei constatări referitoare la valoarea despăgubirilor, care trebuie apreciată în raport cu contextul care stă la baza unor întâzieri semnificativ de lungi ca timp în procesul de restituire (*supra*, pct. 243, și, *a contrario*, *Šimaitienė*, citată anterior, pct. 54), Curtea nu poate decât să concluzioneze că reclamanții din cererile nr. 59.012/17, 47.070/18 și 21.500/19 au fost obligați să suporte o sarcină individuală excesivă, cu încălcarea prevederilor art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.”

65. Prin Hotărârea din 7 ianuarie 2025, pronunțată în Cauza *Văleanu și alții contra României* (Cererea nr. 59.012/17 și alte 27), publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 688 din 23 iulie 2025, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut următoarele:

„116. (...) Curtea consideră că, în cazul în care statul nu execută hotărârea prin restituire (de asemenea, *supra*, pct. 110), este necesar să acorde despăgubiri pentru prejudiciul material suferit de reclamanți [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Brumărescu împotriva României* (reparație echitabilă) (MC), nr. 28.342/95, pct. 23, CEDO 2001-I]. Pentru a aprecia ceea ce ar constitui o reparație echitabilă pentru reclamanții din prezenta cauză în ceea ce privește prejudiciul material, Curtea ar avea, în esență, ca punct principal de referință evaluarea stabilită de camera notarilor pentru anul 2024, an în care este pronunțată prezenta hotărâre, în cazul în care această evaluare este disponibilă, și ar acorda prioritate stării actuale a imobilului respectiv, în măsura în care aceste informații sunt disponibile în dosarul cauzei, mai degrabă decât stării imobilului la momentul exproprierii [*supra*, pct. 112 și 115; *mutatis mutandis*, *Vrioni și alții împotriva Albaniei* (reparație echitabilă), nr. 35.720/04 și 42.832/06, pct. 35-37, 7 decembrie 2010]. Acest din urmă considerent nu aduce atingere dispozițiilor legale interne relevante care conferă, de asemenea, reclamanților dreptul la despăgubiri pentru clădirile demolate între momentul exproprierii și momentul actual (a se vedea art. 10 din Legea nr. 10/2001, coroborat cu art. 21 din Legea nr. 165/2013, citată *supra*, la pct. 75), o astfel de evaluare fiind efectuată în conformitate cu aceleași orientări ca cele detaliate mai sus.”

XI. Raportul asupra chestiunii de drept

66. Judecătorul-raportor, prioritar, a considerat că întrebarea nr. 2 trebuie reformulată, pentru a putea primi un răspuns de principiu, în sensul de a se stabili, în interpretarea art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, modificat prin Legea nr. 223/2024, dacă prin noțiunea de „hotărâre judecătorească”, acolo menționată, se înțelege doar sentința primei instanțe sau aceasta se poate referi și la decizia instanței de apel.

67. Astfel, a apreciat că, în interpretarea art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, noțiunea de „hotărâre judecătorească” în funcție de anul pronunțării căreia se stabilește grila notarială în raport cu care se face evaluarea imobilului pentru care se acordă despăgubiri, nu se limitează la sentința primei instanțe, ci se poate referi și la decizia instanței de apel.

68. În ceea ce privește celelalte întrebări formulate prin sesizare, a considerat că se impune respingerea ca inadmisibilă a sesizării.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

XII.1. Asupra admisibilității sesizării

69. Prealabil analizării în fond a problemei de drept supuse dezbaterei, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este ținută să verifice dacă, în raport cu întrebările formulate de titularul sesizării, sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prelabile în conformitate cu dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora „dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

70. Din cuprinsul prevederilor legale enunțate anterior rezultă că legiuitorul a instituit o serie de condiții de admisibilitate pentru declanșarea procedurii sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile — astfel cum au fost acestea decelate în jurisprudența instanței supreme dezvoltate pe marginea mecanismului procedural în discuție —, condiții care se impun a fi întrunite în mod cumulativ, respectiv: (i) existența unei cauze aflate în curs de judecată; (ii) cauza care face obiectul judecării să se aple în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit să soluționeze cauza; (iii) instanța care sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție să judece cauza în ultimă instanță; (iv) ivirea unei chestiuni de drept veritabile, susceptibile să dea naștere unor interpretări diferite, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată; (v) chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită să fie nouă; (vi) asupra chestiunii de drept Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

71. Evaluând elementele sesizării pentru a stabili dacă se verifică îndeplinirea simultană a tuturor condițiilor care permit declanșarea mecanismului de unificare a practicii judiciare, se constată că primele trei condiții de admisibilitate sunt îndeplinite, întrucât sesizarea a fost formulată în cadrul unui litigiu având ca obiect contestație împotriva deciziei de compensare emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, aflat pe rolul Curții de Apel Constanța — Secția I civilă, care este investită în ultimă instanță cu soluționarea apelului exercitat împotriva unei sentințe pronunțate de Tribunalul Constanța, iar hotărârea ce urmează a fi pronunțată este definitivă, conform art. 35 alin. (4) din Legea nr. 165/2013, art. 483 alin. (2) și art. 634 alin. (1) pct. 4 din Codul de procedură civilă.

72. În ceea ce privește cerința ca asupra chestiunii de drept Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat deja, aceasta este îndeplinită cu referire la întrebările nr. 2-6 din sesizare, însă nu și în cazul primei întrebări, întrucât între timp, prin Decizia nr. 354 din 6 octombrie 2025, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, în forma modificată prin Legea nr. 223/2024, că evaluarea imobilului urmează a fi realizată prin raportare la grila notarială valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești, într-un litigiu care are ca obiect contestația formulată împotriva deciziei de compensare emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor.

73. Prin urmare, în ceea ce privește prima întrebare a sesizării, aceasta a primit deja o dezlegare în drept de la instanța supremă, astfel încât nu este admisibilă o a doua statuare în fond.

74. Verificând în continuare, cu privire la celelalte întrebări, îndeplinirea condiției referitoare la existența unei chestiuni de drept veritabile, susceptibilă de a da naștere unor interpretări diferite, se rețin următoarele:

75. Cu toate că noțiunea de „chestiune de drept” nu este definită de legiuitor, aceasta presupune în mod necesar o problemă de drept reală și veritabilă, în sensul că „norma de drept disputată să fie îndoielnică, imperfectă, lacunară sau neclară”. S-a statuat constant în jurisprudența instanței supreme că este necesar ca sesizarea să vizeze „o problemă de drept care necesită cu pregnanță a fi lămurită, care să prezinte o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenția instanței supreme în scopul rezolvării de principiu a chestiunii de drept și al înlăturării oricărei incertitudini care ar putea plana asupra securității raporturilor juridice deduse judecării” (Decizia nr. 10 din 4 aprilie 2016, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393

din 23 mai 2016, paragraful 37; Decizia nr. 70 din 23 octombrie 2023, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1112 din 11 decembrie 2023, paragraful 42).

76. Pe de altă parte, dezlegarea ce poate fi dată prin activarea acestui mecanism trebuie să fie una de principiu, având valențele unei lămuriri asupra conținutului și finalității textelor de lege supuse interpretării, adică a identifica voința legiuitorului, iar nu determinarea unui anumit mod de aplicare a reglementării legale la o situație litigioasă — fie și numai pe tărâmul dreptului — pe care autorul sesizării o consideră complexă. În egală măsură, trebuie subliniat că funcția instanțelor judecătorești este aceea de a interpreta și aplica legea la cazul concret dedus judecării, spre a-i da acestuia o rezolvare în raport cu norme legale din fondul legislativ activ, iar nu de a sancționa în vreun fel anumite politici legislative considerate, eventual, de natură a afecta calitatea legii (a se vedea Decizia nr. 34 din 24 mai 2021, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 671 din 7 iulie 2021, paragraful 80).

77. În consecință, sesizarea trebuie să ducă la interpretarea *in abstracto* a unor dispoziții legale determinate, iar nu la rezolvarea unor chestiuni ce țin de particularitățile cauzei.

78. În ceea ce privește întrebările nr. 3-6 ridicate de instanța de trimitere se constată că acestea nu tind spre lămurirea unor probleme de interpretare a unui text de lege neclar, ci spre obținerea felului în care trebuie interpretată și aplicată în concret legea în diferite ipoteze particulare detaliate în cuprinsul sesizării, eventual prin alegerea uneia sau alteia dintre diferitele soluții alternative propuse de instanța de trimitere.

79. Astfel, întrebarea a treia caută să obțină modul în care trebuie corelat și aplicat textul art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, cu regulile specifice căii de atac a apelului într-o anumită situație — adică în contextul unui anumit obiect al cererii de apel, al anumitor critici concrete, care vizează litigiul dedus judecării și al unei anumite conduite procesuale a părții pe parcursul judecării apelului —, dar și în alte ipoteze, în care speța nu se încadrează. Practic, se solicită un răspuns pentru o chestiune ce depinde de particularitățile specifice fiecărei cauze: de obiectul concret al acțiunii întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 165/2013, de soluția pronunțată de prima instanță, de titularul căii de atac declarate (cui aparține cererea de apel) și de conținutul efectiv al criticilor formulate prin aceasta — cu alte cuvinte, de limitele devoluțiunii în apel din fiecare caz specific.

80. De altminteri, instanța supremă a mai statuat, cu prilejul analizării admisibilității unei alte sesizări, care viza modul de interpretare și aplicare al prevederilor art. 21 alin. (6) din Legea nr. 165/2013, că „faptul că în practică pot apărea probleme specifice cauzate de aceea că nu întotdeauna hotărârea judecătorească se pronunță în același an în care se elaborează expertiza (...) sau alte chestiuni legate de necesitatea efectuării unei noi expertize în căile de atac nu poate reprezenta un argument în sprijinul susținerii dificultății chestiunii de drept cu care a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție, având în vedere că aceste situații se circumscriu aplicării legii în funcție de cazurile particulare ale anumitor litigii, apreciere ce revine instanței investite cu soluționarea aceluși litigiu, ținând cont și de celelalte principii aplicabile procesului civil, cum ar fi judecarea cu celeritate a cauzelor, limitele judecării date de conținutul cererii de chemare în judecată și al căilor de atac” (a se vedea Decizia nr. 9 din 21 februarie 2022, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 326 din 4 aprilie 2022 — paragraful 129).

81. Întrebarea a patra urmărește să clarifice dacă, în contextul răspunsurilor la întrebările anterioare, Hotărârea din 7 ianuarie 2025 a Curții Europene a Drepturilor Omului din Cauza *Văleanu și alții contra României* impune o anumită soluție concretă cu privire la grila de evaluare aplicabilă, în timp ce întrebările a cincea și a șasea tind nu la lămurirea unor probleme de interpretare a unui text de lege neclar, ci la obținerea modului în care trebuie rezolvată chestiunea deducerii suprafețelor deja restituite din cele rămase nerestituite și a felului în care trebuie aplicată în concret legea, în raport cu exigențele convenționale, în anumite situații de fapt particulare.

82. Verificarea modului de aplicare în concret a legii în anumite ipoteze — unele dintre ele făcând obiectul judecății instanței de sesizare, iar altele doar teoretice — și în anumite situații factuale nu se încadrează, însă, în noțiunea de chestiune de drept avută în vedere de legiuitor cu prilejul reglementării mecanismului hotărârii prealabile, întrucât în caz contrar s-ar ajunge la o delegare a prerogativei soluționării litigiului de la instanțele de trimitere la instanța supremă, ceea ce contravine atributului de aplicare a legii ce revine în mod direct și nemijlocit instanțelor judecătorești în îndeplinirea competenței lor jurisdicționale de înfăptuire a justiției. Problematika ridicată în aceste patru întrebări depinde de circumstanțele fiecărei cauze și nu conduce la lămurirea de principiu a înțelesului unei norme neclare, ci pretinde rezolvarea pe rând și punctuală a mai multor situații care se pot ivi teoretic în practică, ceea ce contravine intenției ce a stat la baza prevederilor art. 519 din Codul de procedură civilă.

83. În plus, cu privire la întrebarea a patra, mai trebuie observat că, potrivit jurisprudenței Completului pentru dezlegarea unei chestiuni de drept al instanței supreme, procedura de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile nu poate fi folosită în scopul interpretării normelor de drept prevăzute de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, competență ce revine Curții Europene a Drepturilor Omului, prin prevederile art. 32 din Convenție, în timp ce aplicarea jurisprudenței acesteia în ordinea juridică internă a statelor membre, în temeiul prevederilor art. 46 din Convenție și al priorității reglementării internaționale mai favorabile privitoare la drepturile fundamentale ale omului stabilite prin art. 20 alin. (2) din Constituția României, în cazul identificării unor neconcordanțe între legile interne și pactele și tratatele internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte, va fi realizată în baza unei evaluări și analize nemijlocite și directe de către instanțele judecătorești de drept comun, în raport cu situația particulară a fiecărei cauze, tocmai pentru a se verifica *in concreto* păstrarea justului echilibru între interesele statului și cele ale părților litigante (a se vedea Decizia nr. 55 din 3 octombrie 2022, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1046 din 28 octombrie 2022).

84. Prin Decizia nr. 29 din 12 decembrie 2011, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii, s-a arătat că stabilirea raportului de proporționalitate între interesele generale ale comunității și cele particulare „nu este decât o chestiune de apreciere în fiecare cauză în parte, în funcție de circumstanțele sale particulare. Ca atare, pe calea recursului în interesul legii nu este posibil a se statua o concluzie general valabilă de natură a asigura unificarea practicii judiciare, având aptitudinea de a fi aplicată în fiecare cauză aflată pe rolul instanțelor, de vreme ce stabilirea raportului de proporționalitate este rezultatul aprecierii materialului probator și a circumstanțelor proprii fiecărei pricini sau a situației de fapt reținute, fiind așadar exclusiv o chestiune de aplicare a legii (Convenția și jurisprudența Curții Europene, în acest caz).”

85. Colorarul acestor observații este acela că nu se pot rezolva ipotetice probleme de convenționalitate ale legislației interne prin intermediul mecanismului sesizării prealabile, al cărui scop este acela de a lămuri probleme de interpretare în cazul unor norme neclare, iar nu de a verifica în ce măsură legea respectă exigențele Convenției sau de a propune interpretări compatibile cu aceasta.

86. În ceea ce privește întrebarea nr. 2, în schimb, trebuie observat că jurisprudența depusă scoate în relief diversitatea de ipoteze în care se pune problema înțelegerii modului în care trebuie corelat și aplicat textul art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013 cu regulile specifice căii de atac a apelului.

87. Practica judiciară anterioară modificării 35 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, deși privește aceeași problemă, nu este decât într-o mică măsură relevantă în noul context legislativ, iar hotărârile judecătorești pronunțate în acest nou cadru sunt încă insuficiente pentru a se considera că au dus la consolidarea unor orientări, acestea aflându-se încă într-un stadiu incipient, în care divergența de jurisprudență poate fi stopată prin mecanismul preventiv de unificare, ceea ce face să fie îndeplinită și condiția noutății problemei de drept.

88. Cu toate acestea, pentru a fi aptă să primească un răspuns de principiu, iar nu o simplă rezolvare a unei ipoteze punctuale, întrebarea trebuie reformulată, în sensul de a se stabili, în interpretarea art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, modificat prin Legea nr. 223/2024, dacă prin noțiunea de „hotărâre judecătorească”, acolo menționată, se înțelege doar sentința primei instanțe sau aceasta se poate referi și la decizia instanței de apel.

89. Această chestiune de drept comportă un grad de dificultate suficient de ridicat, reliefat de interpretările divergente date de instanțe în orientările lor incipiente și cauzat de faptul că noțiunea de „hotărâre judecătorească”, utilizată de legiuitor drept criteriu temporal pentru stabilirea grilei aplicabile („anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești”), fără a distinge după nivelul de jurisdicție, implică un grad semnificativ de echivoc, nefiind limpede dacă se referă numai la sentința pronunțată în primă instanță sau poate privi, după caz, și decizia pronunțată în apel, câtă vreme deopotrivă sentințele de primă instanță, dar și deciziile din căile de atac, se subsumează aceleiași noțiuni de „hotărâre judecătorească”.

90. În concluzie, fiind îndeplinite, concomitent, toate condițiile legale de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă doar în privința celei de-a doua întrebări ce face obiectul sesizării, mecanismul de unificare a practicii judiciare prin pronunțarea unei hotărâri prealabile poate fi activat doar cu privire la chestiunea de drept la care aceasta se referă.

XII.2. **Asupra fondului sesizării**

91. Chestiunea de drept ce necesită a fi lămurită este aceea de a se stabili, în interpretarea art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, modificat prin Legea nr. 223/2024, dacă prin noțiunea de „hotărâre judecătorească”, acolo menționată, în funcție de anul pronunțării căreia se stabilește grila notarială în raport cu care se face evaluarea imobilului pentru care se acordă despăgubiri, se înțelege doar sentința primei instanțe sau aceasta se poate referi și la decizia instanței de apel.

92. În prealabil, trebuie precizat că nu există divergență la nivel jurisprudențial între instanțe în ceea ce privește aplicabilitatea directă a noii norme în cauzele aflate deja în curs de judecată, chiar dacă acestea au fost înregistrate anterior modificării legii, fiind vorba despre situații juridice în curs de constituire. În orice caz, problema de interpretare subzistă și în cazul proceselor începute sub regimul legii noi.

93. În analiza problemei de drept, trebuie plecat de la faptul că noțiunea generică de „hotărâre judecătorească” utilizată în cuprinsul normei supuse analizei include, potrivit art. 424 din Codul de procedură civilă, atât sentința pronunțată în primă

instanță, cât și decizia pronunțată în calea de atac a apelului; de asemenea, trebuie plecat și de la faptul că legiuitorul nu a înțeles să facă vreo distincție în cadrul normei în discuție între tipurile de hotărâri judecătorești, deși, în măsura în care ar fi dorit să limiteze hotărârea judecătorească relevantă pentru stabilirea anului în raport cu care se face evaluarea doar la cea pronunțată în primă instanță, ar fi putut-o face utilizând noțiunea mai specifică de „sentință”.

94. Cu toate că regula de interpretare, potrivit căreia acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu trebuie să o facă, nu este singura decisivă în contextul unei analize sistematice a Legii nr. 165/2013 și a implicațiilor acesteia, totuși ea își găsește reazem solid în alte elemente, de natură a consolida concluzia că legiuitorul nu a intenționat să excludă deciziile pronunțate în apel din categoria hotărârilor judecătorești relevante pentru stabilirea momentului evaluării despăgubirilor, distincția dintre acele situații în care relevantă e hotărârea primei instanțe și cele în care e relevantă hotărârea instanței de apel urmând a fi făcută nu asimilând noțiunea mai largă pe care a utilizat-o („hotărâre judecătorească”) cu una sau cu cealaltă dintre cele două categorii specifice de hotărâri — sentința primei instanțe sau decizia instanței de apel —, ci în funcție de modul în care dispoziția legală se intersectează cu regulile devoluțiunii din apel, de limitele acesteia și de situația particulară a fiecărei cauze, ce urmează a fi tranșată de judecător în fiecare speță în parte.

95. În acest sens, trebuie observat că în expunerea de motive care a stat la baza proiectului de Lege nr. 223/2024, ce a introdus reglementarea supusă interpretării, au fost evocate deficiențele soluției legislative anterioare, unele declarate neconstituționale, altele necesitând intervenția instanței supreme prin mecanismele de unificare a practicii, inițiatorii ajungând la concluzia că, deși într-o interpretare teleologică, atunci când instanța se substituie Comisiei Naționale pentru Compensarea Imobilelor, fiind investită cu soluționarea pe fond a dosarului administrativ, textul „prin aplicarea grilei notariale din anul anterior emiterii deciziei” se înlocuiește logic cu „prin aplicarea grilei notariale din anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești”, totuși trebuie reglementat expres acest lucru.

96. Or, semnificativ este faptul că în expunerea de motive a legii se arată că „trebuie avut în vedere că într-un număr considerabil de litigii au fost constatate diferențe notabile între valorile imobilelor stabilite prin aplicarea grilei notariale valabile pentru anul precedent emiterii deciziei propriu-zise de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor și cele stabilite prin aplicarea grilei notariale valabile pentru anul precedent *rămânării definitive a acesteia*, astfel încât apare necesar a fi tranșată cu valoare de principiu această situație. Finalitatea urmărită de legiuitor prin adoptarea acestor norme a fost ca persoanele îndreptățite la obținerea de măsuri compensatorii să beneficieze de stabilirea unor despăgubiri compensatorii care să fie evaluate *în funcție de grilele cele mai apropiate de momentul primirii efective a acestora.*”

97. Din considerațiile citate rezultă cu evidență că legiuitorul a urmărit să impună evaluarea după grilele cele mai apropiate de momentul primirii despăgubirilor, acestea fiind cele din anul anterior rămânării definitive a deciziei administrative emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, rămânere definitivă ce are loc, în cazul contestării în instanță sau, prin asimilare, în cazul judecării cererii de despăgubiri direct în instanță, fie prin sentința primei instanțe, atunci când aceasta nu este atacată ori schimbată în căile de atac, fie prin decizia din apel, în situația în care în calea de atac are loc o judecată în fond pe această temă.

98. Acest criteriu — evaluarea despăgubirilor în funcție de grilele cele mai apropiate de momentul primirii efective a

acestora — a fost validat, de altfel, și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, anume în hotărârile din 8 noiembrie 2022 și, respectiv, din 7 ianuarie 2025, pronunțate de instanța europeană în cauzele *Văleanu și alții împotriva României*, potrivit cu care despăgubirea trebuie calculată astfel încât „să rămână într-un raport rezonabil cu valoarea de piață a bunului la momentul plății efective a întregii sume sau, dacă este cazul, a primei rate a sumei integrale”, elemente precum starea bunului trebuind „să fie evaluate în conformitate cu grilele notariale actualizate anual care sunt cele mai apropiate de data primirii efective a despăgubirii respective” (paragrafele 114 și 115 ale Hotărârii din 7 ianuarie 2025 a Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțate în Cauza *Văleanu și alții împotriva României*).

99. Totodată, și Curtea Constituțională a României a confirmat această cheie de lectură a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reținând, în considerentele Deciziei nr. 43 din 18 februarie 2025, că instanța europeană „a precizat, o dată în plus, la paragraful 115, că, pentru a se asigura că persoanelor îndreptățite li se plătește o despăgubire adecvată, aceasta trebuie calculată astfel încât să rămână în mod rezonabil în raport cu valoarea de piață a proprietății la momentul plății efective a sumei integrale sau, după caz, a primei tranșe din suma integrală” (paragraful 36).

100. Pe de altă parte, înțelesul normei trebuie stabilit numai în coroborare cu regulile de procedură civilă și cu limitele devoluțiunii în apel. Alegerea grilei aplicabile în raport cu una sau alta dintre cele două hotărâri — cea de primă instanță ori cea din apel — depinde de numeroși factori, ce țin de particularitățile specifice fiecărei cauze: de obiectul concret al acțiunii întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 165/2013 (contestarea unei decizii a Comisiei Naționale pentru Compensarea Imobilelor sau judecarea directă, în fond, a cererii de despăgubiri, în absența unei decizii administrative), de soluția pronunțată de prima instanță, de titularul căii de atac declarate (cui aparține cererea de apel) și de conținutul efectiv al criticilor formulate prin aceasta, de principiul neagrării situației în calea de atac, cu alte cuvinte, de limitele devoluțiunii în apel din fiecare caz specific — dar și de elemente exterioare ce pot influența modul de aplicare concretă a acestor reguli, precum evoluția valorii imobilelor, respectiv dacă în perioada de interes grila mai recentă constată o creștere, o stagnare sau o scădere a acestei valori sau de apariția unor alte modificări legislative ce schimbă criteriile de evaluare a despăgubirilor/imobilelor și care pot atrage necesitatea unei noi evaluări în fond, inclusiv în calea de atac a apelului, așa cum este, în prezent, cazul recentelor modificări aduse prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 38/2025 pentru modificarea și completarea Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România.

101. Exemplificativ și fără a putea tranșa cu privire la multitudinea de situații care se pot ivi în practică, este evident că, în acele situații în care prima evaluare în fond a dreptului părții la măsuri compensatorii și a întinderii despăgubirilor are loc în faza de judecată a apelului, iar nu în prima instanță, grilele mai apropiate de momentul primirii efective a despăgubirilor sunt cele din anul anterior deciziei din apel, iar nu cele din anul anterior sentinței primei instanțe. Aceeași rezolvare se impune și în ipotezele în care prima instanță a recunoscut dreptul la măsuri compensatorii și a acordat despăgubiri doar pentru o parte din imobile, iar în apel, odată cu reevaluarea despăgubirilor, se recunoaște un drept la măsuri compensatorii, pentru prima dată, și pentru alte imobile, soluția justificându-se prin scopul unei evaluări unitare.

102. Dimpotrivă, atunci când evaluarea primei instanțe nu este contestată prin apel de persoana îndreptățită, ci doar de către Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, instanța de apel nu este ținută, în principiu, la o reevaluare după o grilă mai recentă, în raport cu momentul judecății apelului. Pe de altă parte, în cazurile în care se invocă faptul că din critici ar rezulta că persoana îndreptățită a declanșat calea de atac numai în scopul prelungirii procesului și obținerii unei grile notariale mai recente, nu se poate stabili o regulă cu caracter absolut, ci aprecierea trebuie făcută de fiecare instanță în raport cu împrejurările concrete ale cauzei, cum ar fi conținutul efectiv al criticilor, formularea lor pe calea unui apel principal sau pe calea unui apel incident — caz în care prelungirea procesului este generată de partea adversă —, dinamica evoluției prețurilor pieței la acel moment (crescătoare, oscilantă, în scădere sau stagnantă); un eventual abuz în exercitarea dreptului persoanei

îndreptățite de a cere o nouă evaluare în calea de atac poate fi luat în considerare de instanța de apel doar după o evaluare strictă și atentă.

103. Nefăcând obiectul întrebării reformulate, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu își propune să analizeze aceste ipoteze, altfel decât pur exemplificativ și în linii generale, pentru a scoate în relief că nu există un răspuns unic la problema ridicată.

104. Ceea ce se poate, însă, tranșa, cu caracter general, în raport cu cele expuse mai sus, este faptul că, în interpretarea art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013, noțiunea de „hotărâre judecătorească”, în funcție de anul pronunțării căreia se stabilește grila notarială în raport cu care se face evaluarea imobilului pentru care se acordă despăgubiri, nu se limitează la sentința primei instanțe, ci se poate referi și la decizia instanței de apel.

105. Pentru acest considerente, în temeiul art. 519 cu referire la art. 521 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite, în parte, sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanța — Secția I civilă, în Dosarul nr. 2.037/118/2020, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile.

În interpretarea art. 35 alin. (1) teza a doua din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările și completările ulterioare, stabilește că:

Noțiunea de „hotărâre judecătorească”, în funcție de anul pronunțării căreia se stabilește grila notarială în raport cu care se face evaluarea imobilului pentru care se acordă despăgubiri, nu se limitează la sentința primei instanțe, ci se poate referi și la decizia instanței de apel.

Respinge, în rest, sesizarea ca inadmisibilă.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 23 februarie 2026.

PREȘEDINTELE SECȚIEI I CIVILE
ELENA CARMEN POPOIAG

Magistrat-asistent-șef,
Marina Daniela Ungureanu

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; 012329
C.I.F. RO427282, IBAN: RO55RNCB0082006711100001 BCR
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 DTCPMB (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, www.monitoruloficial.ro

Relații cu publicul: șos. Panduri nr. 1, bloc P33, sectorul 5, București; 050651.

Tel. 021.401.00.73, 021.401.00.78/79/83.

Pentru publicări, încărcați actele pe site, la: <https://www.monitoruloficial.ro>, secțiunea Publicări.

